

8.11. Waterplanten en vis

Als gevolg van de verbeterde waterkwaliteit is de waterplantengroei de laatste jaren sterk toegenomen. Hoewel waterplanten een belangrijke rol spelen in een gezond viswater, heeft een overmaat aan planten nadelige gevolgen voor de visstand én de sportvisserij.

Van troebel naar helder

Vooral in de tweede helft van de 20e eeuw werden onze zoete binnenwateren belast met meststoffen uit afvalwater en de landbouw. Dit leidde tot sterke algengroei, waardoor het water troebel werd en waterplanten verdwenen. Omstreeks 1970 waren veel heldere, plantenrijke wateren veranderd in 'groene soep'.

Om de waterkwaliteit te verbeteren zijn maatregelen genomen, zoals het zuiveren van afvalwater en het terugdringen van lozingen en het gebruik van meststoffen. Hierdoor is sinds het einde van de 20ste eeuw de waterkwaliteit sterk verbeterd.

Toename waterplanten

Veel water is helder geworden en in ondiepere delen groeien steeds vaker - en steeds meer - waterplanten. Deze waterplanten nemen voedingsstoffen op uit het water en gaan zo de groei van algen tegen. Hierdoor wordt het water nog helderder, waardoor nóg meer waterplanten kunnen gaan groeien. De planten kunnen in veel gevallen profiteren van de grote hoeveelheid voedingsstoffen die in de bodem en modderlaag zijn opgeslagen. Enkele snelgroeiende

plantensoorten kunnen gaan domineren, waardoor de soortenrijkdom laag blijft en het water nagenoeg dichtgroeit.

Meer gevarieerde visstand

Waterplanten vervullen in meerdere opzichten een belangrijke functie voor de aanwezige visstand. Veel vissoorten gebruiken in het voorjaar de (resten van) waterplanten om de eieren op af te zetten. De planten bieden de vis daarnaast bescherming tegen predatoren (roofvis, visetende vogels). Vooral voor jonge vis is deze beschutting erg belangrijk. Op en tussen de planten bevinden zich bovendien tal van organismen, die worden gegeten door vis. Een water met een rijk waterplantenbestand kan ruimte bieden aan veel verschillende vissoorten, waaronder plantenminnende vissoorten als ruisvoorn, zeelt en snoek.

Teveel van het goede

Een tekort aan waterplanten zal resulteren in een soortenarme visstand, maar ook een teveel aan waterplanten kan de vis in problemen brengen. In sterk begroeide wateren treden grote wisselingen op in het zuurstofgehalte,

waarbij het water in de vroege ochtenduren zeer zuurstofarm kan zijn. In het najaar kan het massaal afsterven van waterplanten tot zuurstoftekorten en stankoverlast leiden. Een dichte begroeiing beperkt bovendien de bewegingsruimte van vis.

Ook gebruiksfuncties van het water worden door een overmaat aan waterplanten in het nauw gebracht. De sportvisserij wordt sterk bemoeilijkt en varen, zwemmen, duiken en zeilen kan vrijwel onmogelijk worden.

Onderzoek plantenoverlast

Enkele jaren geleden heeft Sportvisserij Nederland een onderzoek uitgevoerd onder hengelsportverenigingen naar de hinder van overmatige waterplantengroei. Hiermee is geïnventariseerd wat de omvang van het waterplantenprobleem is, waar de probleemlocaties zich bevinden en wat de effectiviteit van het huidige beheer is geweest.

Meer dan de helft van de respondenten gaf aan overlast te ondervinden van ondergedoken waterplanten. Driekwart van deze verenigingen gaf aan dat er sprake is van toenemende overlast.

Problemen voor sportvissers

Sportvissers noemen als meest voorkomende problemen bij overmatige waterplantengroei het vastzitten van de haak of lijn in de planten en het verspelen van een gehaakte vis. Ook worden veranderingen van de visstand, vissterfte en stankoverlast geconstateerd. Steeds meer viswateren zijn een groot deel van het jaar totaal onbevisbaar als gevolg van de waterplanten. Dit probleem doet zich voor in allerlei watertypen, zoals vaarten en kanalen, stadswateren, poldervaarten en sloten, visvijvers, meren en plassen.

Melding van overlast

Ongeveer twee derde van de geënquêteerde hengelsportverenigingen meldde de overlast bij de waterbeheerder, gemeente of visstandbeheercommissie (VBC). Bij minder dan de helft werden na deze melding maaiwerkzaamheden uitgevoerd door de waterbeheerder. Een derde van de verenigingen trachtte zelf de waterplanten te verwijderen en een klein deel van de respondenten heeft graskarper uitgezet. Opvallend is dat het resultaat van de ondernomen acties door de meeste verenigingen als 'niet effectief' werd ervaren.

Visvriendelijk maaien

Het jaarlijks of zelfs meerdere keren per jaar maaien van de waterplanten kan de overlast beperken. Het is dan wel belangrijk om dit op een voor vissen verantwoorde wijze te doen. Je leest hier meer over in het **Infoblad 8.28. Aanpak waterplantenoverlast**. In de praktijk blijkt dat het handmatig verwijderen van waterplanten de meest visvriendelijke methode is. Dit is meestal arbeidsintensief werk en is daarom alleen geschikt voor kleinere wateren. Ook is de beschikbaarheid van een team van vrijwilligers een vereiste.

Natuurlijke begrazing

In de jaren 70 zijn door waterschappen in een aantal wateren hoge dichtheden graskarper aangebracht (200-250 kg/ha), waarna regelmatig 'kaalslag' optrad. Hierdoor staat de graskarper tegenwoordig bij veel waterbeheerders in een kwaad daglicht. De Kaderrichtlijn Water en veranderde ideeën over 'gezonde' watersystemen vereisen immers de aanwezigheid van een zekere waterplantenbedekking.

In niet te hoge dichtheden kan graskarper echter een mogelijkheid zijn om overmatige plantengroei te bestrijden. Lees er meer over in het **Infoblad 8.29. Graskarper: ecologisch waterplantenbeheer**.

Visstand en bevisbaarheid

Bij het viswaterbeheer wordt gestreefd naar een gevarieerd waterplantenbestand, waarbij een goede uitoefening van de hengelsport mogelijk is. Een zekere mate van plantengroei vormt de basis voor een gevarieerde visstand, waarbij een ideaal bedekkingspercentage niet aan te geven is, maar ergens tussen de 10 en 40% ligt. Verschillende voorkeuren en vistechnieken stellen immers verschillende eisen aan een viswater. Meestal zal een waterplantenbedekking van ongeveer 20% van het wateroppervlak garant staan voor een soortenrijke visstand en een redelijke tot goede bevisbaarheid van het water. Er zijn echter situaties, zoals bij witviswedstrijden, dat een mindere mate van begroeiing wenselijk is.

